

*HÉZSER Gábor*¹ – *KRASZNAY Mónika*²:

Ha ketten csinálják ugyanazt, nem ugyanaz – a segítség női és férfi mintázatai

*Abstract. If Two Do the Same Thing, It Is Not the Same Thing –
Male and Female Patterns of Helping*

It is assumed that a professional' gender has a decisive influence on the need for help, the way of providing help, and the helping relationship. Our aim is to sensitize pastoral care workers and other helping professionals to this perception and conscious recognition. In connection with our topic, we will make some points that we recommend to be mindful of. We will take into account what the theory of science points out: in the studies and theses of the social sciences and humanities, the researcher and the object of research are "structurally identical".

We will discuss the deforming effects of masculine dominance and some of its implications for the history of science, theology, and the practice theory of helping. Then we discuss the reality of the correlative determination of identity.

We will point out that the far-reaching disregard of feminine and masculine patterns of helping is not unique to pastoral care. A similar omission can be observed in the fields of medicine and psychotherapy training.

Finally, attention is drawn to practical aspects relevant to pastoral care.

¹ Dr. theol., Dr. h.c., Professzor emeritus, Fachhochschule der Diakonie Bethel, University of Applied Sciences; Tanszékvezető főiskolai docens, Pünkösdi Teológiai Főiskola, Budapest, email: gabor@hezser.de.

² Főiskolai docens, Pünkösdi Teológiai Főiskola, Budapest; e-mail: kraszny.monika@ptf.hu.

Keywords: pastoral care, helping, theology, psychotherapy, gender, masculine dominance, correlative identity

*

Bevezetés

A következőkben a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Református Tanárképző és Zeneművészeti Karán 2023. május 12–13-án megrendezett *Pasztorálpszichológiai Szakkonferencián* elhangzott, azonos című előadásunk anyagát adjuk közre. Hasonlóan ahhoz a formához, ahogyan az előadáson elhangzott: együtt gondolkodva, beszélgetve. Ebben a cikkben ezt az egyes gondolatok előtt nevünk monogramjának (KM vagy HG) feltüntetésével jeleztük.

Forrásként azért merítünk a német szakirodalomból, mert a magyar olvasóknak ehhez kevésbé van hozzáférésük.

Arról beszélgetünk, hogy van-e különbség a női és a férfisegítés között. Nem megdönthetetlen teóriákat, végérvényes válaszokat vagy megoldásokat keresünk. Inkább arra akarjuk felhívni a figyelmet, mi mindent jó figyelembe venni a kérdéssel kapcsolatban. Arra törekszünk, hogy *szenzibilizáljunk* a téma iránt, hogy felvillanjon, milyen sokrétű összefüggésben jelenik meg a segítség, lelkigondozás férfi és női mintázata. Mint gyakorló pasztorálpszichológiai lelkigondozók gyűjtünk össze néhány gondolatot, tapasztalatot, benyomást arról, hogy mi minden befolyásol egy ilyen kapcsolatot.

A téma érzékeny területre vezet. A másik mássága nemiségemben is egzisztenciálisan érint. Ezzel összefüggésben értelmeztük például azt, hogy erre a témára készülve szenvedélyesebben vitatkoztunk egymással, mint máskor. A számos kérdés eddigi gyakorlatunkat is érinti. Jó, ha nem végleges válaszhoz vezetnek. Ezek ún. nyitott kérdések maradnak: amelyek nem válaszra kényszerítenek, hanem folyamatos továbbgondolásra indítanak.

Az alany és a tárgy egybeesése

Ha „a segítség női és férfi mintázatait” vizsgáljuk, egy döntő sajátossággal szembesülünk. A tudományelmélet ezt úgy fogalmazza meg, hogy a társadalom- és a humántudományok kutatásának sajátossága: a kutató és kutatás tárgya „szerkezetileg azonos”. Csak megegyezésen

alapul, hogy a kutatás alanya vagy a tárgya-e valaki. A két pozíció és funkció – elvileg – felcserélhető.³ Az is evidencia, hogy ha a női és férfi lét antropológiai konstansait vizsgálja valaki, akkor azt csak neme szerint, férfiként vagy nőként teheti.

Ez a koincidencia minden kutatást komplikálttá tesz. Kant például odáig ment, hogy a pszichológia „nem lehet tudomány, mert alanya és tárgya egybeesik...”⁴

A kétneműség egynemű – a maskulin dominancia

HG

Egykori főnököm a Betheli Teológia Lelkigondozói Intézetében, Stollberg professzor, az 1990-es évek elején egy szenvedélyes cikket írt,⁵ amelynek az volt a címe, hogy *Egy férfi nem nő*. Ez reakció volt arra, hogy a pasztorálpszichológiát művelő kolléganők, gyakorló kórházi és gyülekezeti lelkigondozók abban az időben kezdtek el szakmailag és emberileg azon gondolkodni, hogy „egy nő nem férfi”, és talán ezt a lelkigondozásnak is figyelembe kellene vennie. Már ez maga egy székérváras reakciót váltott ki az egyébként a rebellióig innovatív szakembernél, doktori dolgozatom témavezetőjénél. Akkor tudatosult bennem, milyen lelki és szellemi szférákat mozgathatnak meg az ilyen kérdések. Az Észak-németországi Protestáns Egyházközösségben 2016-ban a teológiai hallgatók között a nők aránya 60%, az egyházi vezetőknél (esperesek, püspökök) pedig 24% volt.⁶

³ FRANCK, Norbert (2017): *Handbuch Wissenschaftliches Arbeiten*. Paderborn, Schöningh (= UTB); Breuer, Franz & Reichertz, Jo (2001. szeptember). Wissenschafts-Kriterien: Eine Moderation [40 Absätze]. Forum Qualitative Sozialforschung, In: Stangl, W. (2023. április 30.). Gütekriterien für Wissenschaft und wissenschaftliche Forschungsarbeiten. [werner stangl]s arbeitsblätter. <https://arbeitsblaetter.stangl-taller.at/FORSCHUNGSMETHODEN/Guetekriterien-wissenschaftlicher-Forschung.shtml> (letöltés dátuma: 1.5.2023.).

⁴ MAO, Jiuxing (2011): *Sinnliche Subjektivität bei Kant. Eine Studie vor dem Hintergrund der Phänomenologie Husserls*. J.B. Metzgers. 113–192.

⁵ STOLLBERG, Dietrich (1992): Ein Mann ist keine Frau. Zur Infragestellung der maennlichen Identitaet in einer sexistischen Gesellschaft, In: *Wege zum Menschen*. 44. 8(S). 484–491.

⁶ Studienzentrums der EKD für Genderfragen in Kirche und Theologie adatai, *Simone_Mantei_Vortrag_zur_Praesentation_der_Handreicherung.pdf* (geschlechtergerechtigkeit-nordkirche.de) (letöltés dátuma: 2023.8.8.).

KM

A lelkipozítás nem steril térben történik. A szubjektív megjelenési formája az egyént meghatározó szociokulturális valóságok befolyása alatt is áll. Ezeket nagyrészt a transzgenerációs családbiográfia közvetíti. Ez áll a nemi hovatartozás individuális kezelésére is.

A témánk értelemszerűen összefügg a nőknek az egyházakban betöltött, kapott szerepével és helyzetével. Ez a címben jelzett területre vonatkozóan legalább három speciális, a lelkipozítástól elválaszthatatlan vonatkozásban jelenik meg: egy teológiaiban, valamint a kereszténységet és végül az egyházat illetően. Hatalmas problémakomplexum, aminek taglalása nemcsak az adott kereteket, hanem kompetenciánkat is messze meghaladná.

De amennyire általánosító, ugyanannyira helytálló a régóta uralkodó megállapítás: kultúrkörünkben és annak spiritualitásában mindhárom összefüggésben a „féhér, északatlanti férfi képe, gondolkodása és igényei” dominanciájával találkozunk.

Történelmileg is. Egész sor egyházatyával találkozunk a korai kereszténység idején, de *egyházanyákról* alig tudunk valamit. A szentté avatott nők közvetlen teológiai befolyása a tanok fejlődésére aligha tekinthető ezzel egyenlőnek. A protestantizmusnak pl. reformátorai vannak, de hogy a kolostorokból kiszabaduló nőknek mekkora jelentősége volt az új vallási irányzat kialakulásában, arra leginkább csak a Luther életéről készült filmben talál ma az érdeklődő néhány spontán utalást. Ugyanakkor korunk kiemelkedő teológiai publikációi között böngészve egyre jelentősebb számban bukkanunk professzornők munkájára. Nem biztos, hogy ugyanolyan ismertek ezek, mint férfi kollégáikéi. Magyarországon katolikus felsőoktatási intézményekben teológiai tárgyakat máig szinte kizárólag férfiak oktathatnak.

Nagyot változott az utóbbi évtizedekben az alaphelyzet. A nők először harcosan, aztán differenciált, interdiszciplináris tudományossággal kezdtek bele szociokulturális, ökonómiai, pszichológiai és spirituális valóságuk mai ismereteinknek megfelelő feltárásába. Beköszöntött egy új korszak, ami a feminizmus titulust kapta – és ami kétségbe ejtően elbizonytalanította a sok évezredes patriarchális rendet. Először tűzzel-vassal történő boszorkányüldözés új korszaka volt a nyílt vagy burkolt reakció, mind interdiszciplinárisan, mind interkonfeszionálisan és interkontinentálisan.

Legalábbis furcsa, hogy valamiről, ami Éva és Ádám óda antropológiai konstans, a két nemről való újragondolás ilyen reakciót váltott ki. Csak indirekt, szekunder magyarázat erre az, hogy a reakció magya a minden életterületen fellépő pánikszzerű maskulin hatalomféltség és privilégiumvesztés lett volna. Nem az a fő momentum, hogy netán a férfinak meg kellene tanulnia főzni, takarítani és gyereket pesztrálni. Vagy, hogy a nemek közötti funkciófelosztást revideálni, esetleg teljesen újra kellene konstruálni.

HG

Én inkább egy másik, ma gyakran képviselt nézetet tudok követni. Azt, hogy ez a férfi valóságának legbelsőbb pontját érinti. Nevezetesen a férfi identitás kérdését, amely hosszabb ideje nyitva tátong, és a valós megválaszolatlanságának elkendőzésére irányuló kísérletek sorra sikertelennek nyilvánultak. A múlt század férfivilága két világháborúval „büszkélkedhet”. Történelmileg rövid időn belül kétszer sikerült az Óvilág nemcsak európai részét romba dönteni. A romeltakarítás derekas része az özvegy *nőkre* maradt. A szociálpszichiátria kimagasló német képviselője ebből a háttérből konstataálta a múlt század 60-as éveinek elején egy „apátlanná vált társadalom”⁷ valóságát Európában.

A nők holisztikus identitáskeresése és a kornak egyre inkább megfelelő identitásra találása félelmetes felismerésre kényszerítette a patriarchális rendet: a XX. század történelmi katasztrófáinak áldozatául esett a tradicionális férfi identitás is. Egy elapátlanodott társadalmi helyzetben kezdte el a „gyengébb nem”, egyre sokrétűbben, kilétének alapjait lerakni. Először önmaga számára kezdett el ez megfogalmazódni, kereteket kapni.

A férfi nem kényszerhelyzetbe került. Hasonló feladattal kellett (volna) szembenéznie. Nekik is meg kellett volna tudni határozni, hogy az ezredforduló közelében „mi az, hogy férfi”, mit jelentsen az, hogy férfinak lenni. A folyamat a háborús világháborúkkal a háttérben egy ún. ellenidentitás kirajzolódásával kezdődött: milyen nem (akar lenni) az ezredvégi férfi. De ez nem tartalmazza azt, hogy milyen *akar* lenni.

KM

Ez nem akarat – jó- vagy rosszakarat – kérdése. Hanem csak egy fejlődési folyamat produktuma lehet. Nem tetszőleges vagy mégoly nemes elhatározások proklamációja, hanem valami, aminek ki kell alakulnia. Az identitások születnek, és ehhez vajúdási időre van szükségük. Ma is. A nők önazonosságának keresése kultúrkörünkben hatalmas szolgálatot tett a férfivilágnak: ráébresztette őket, hogy ideje nekik is munkába kezdeni. Minden tudományos, művészi eszközzel elkezdni kideríteni és fogalmakba rendezni, kifejezhetővé tenni, hogy a század végén „mi az, hogy férfi”.

⁷ MITSCHERLICH, Alexander (1963): *Auf dem Weg zur vaterlosen Gesellschaft*. München, R. Piper & Co Verlag.

Nehéz. Nagyon nehéz kihívás ez. Azért is, mert ez csak egy korrelációs rendszerben lehetséges: a két nem mindig korrelatívan egymásra utalt. Identitásának meghatározásában is.

Hosszabbra nyúlt ez az általános témamegközelítés, mint gondoltuk. Most a gyakorlati vonatkozások előtt iktassunk be ide a korreláció kapcsán egy gondolatot a választható teológiai alapokról.

„...férfinak és nőnek teremtette őket” (Gen 1,27b)

KM

Egyenrangúság – nem egyformaság

A férfi is ember, és a nő is ember. Egyenrangúak. Az egyenrangúság egyúttal – mint aminek kizárólagos és megkérdőjelezhetetlen alapja a jól ismert bibliai hivatkozás szerint az istenképűségük és hasonlatosságuk – már a korrelációhoz is elvezet: ketten csak egymásra vonatkoztatva lehetnek egyenrangúak. Egyedül értelmét veszti a fogalom. Egyenrangú csak egy másikkal együtt értelmezve lehetek. És az értelmezés minden létdimenzióban elvégzendő. A nemek közötti különbségek ezért azoknak bio-pszicho-szocio-spirituális összefüggéseiben differenciáltan keresendők, és nem valamilyen hierarchikus prekonceptió meghatározottságában. S az egyenrangúság nem egyformaság.

A teológia, az egyházi gyakorlat, a vallásoktatás és a lelkigondozás is messze eltávolodott ettől a fenti teremtéstörténeti alaptól. Minden téren a *férfi principium dominanciája* jelent meg és vált máig természetessé.

Korrelatív identitás

Mindkettő önmagában is egy egységes egész, egy ember, egy individuum. Jung animus-anima koncepciója találóan ad keretet egy személyben a kettőnek. Ugyanakkor a nő mégiscsak inkább nőember, a férfi pedig mégiscsak inkább férfiember, s amint látni fogjuk, a mindennapokban, pl. a mi munkánkban, szükséges a kettő együttműködése. Együtt oktatni ugyanazt, együtt lelkigondozni, konzultáción részt venni, stb. Női lelkigondozóként a hozzánk forduló férfit nem tudjuk nem női szemmel látni, női agyműködés szerint kezelni és fordítva.

Egy pasztorálpszichológiailag megalapozott lelkigondozásnak gondoskodnia kell arról, hogy a nőt nőként, a férfit férfiként szemlélje, értse meg és kezelje. De ugyanakkor gondoskodnia kell arról is, hogy ehhez szükség van a *másik nemre* is, mivel az identitás korrelatív. A szemlélet szinoptikus kell, hogy legyen, az értelmezés holisztikus. A vallási, teológiai szemlélet sem lehet kivétel ez alól.

A segítő hivatás alapjául szolgáló szakmai önismeret is kényszerítően a nemre vonatkoztatott specifikus önismeret kell, hogy legyen. Számomra ez azt jelenti, hogy például egy lelkigondozásnál nemcsak azt tudatosítom – akkor is, ha a nondirektivitásnak csak tendenciájában megközelíthető célját követem –, hogy „mi a cél”. Ennek háttérében meghatározóan ott van az is, hogy milyen célt látok *nőként* vagy *férfiként* ennél az esetnél.

A nemek egymásra utaltsága nem opcionális, hanem esszenciális. Ez minden más, csak nem egyszerű kapcsolatrendszer. Teológiailag fontos szempont: *valószínűtlen*, hogy egy ilyen kapcsolati struktúra ideális legyen, azaz valamennyi férfi és női vágnak, igénynek képes legyen megfelelni. Nem is kell mindennek megfelelnie. Másrészt tény, hogy ez a kapcsolatrendszer a „teremtés óta” a maga deficitjeivel és diszfunkcióival együtt működőképes. A valószínűtlennek ezt a lehetőségessé válását én egyik jelének tartom annak, amit klasszikusan a „kegyelem” fogalma fejez ki.

HG

Relatív realitás?

Ez a szófordulat jut eszembe, amikor néhány olyan kutatási eredménybe pillantok bele, amelyek különböző tudományágak szempontjából vizsgálják a nemek közötti különbségeket. Összességében az a benyomás alakul ki bennem, hogy sokat érzékelünk, de keveset tudunk a szigorú tudományos kritériumoknak megfelelően validálni.

Annyi egyértelmű, hogy van *biológiai* nem. Ez a közösség életében szerepet játszik, és ennek értelmezésében a közösségnek is szerepe van. Ez a *szociális* nem. A szaknyelv erre a gender elnevezést használja. A biológiai és a szociális nem mindenkire vonatkozik, de ezeket individuálisan éljük meg. Közöttük kölcsönhatás működik. Hogy pontosan mit jelent ez, arra ma inkább hipotéziseink vannak. Ez fontos, mivel a hipotézisalkotás a későbbi felismerések kezdete. Az is bizonyos, hogy kapcsolatkezelésünket a szocializációnk által szerzett szerepsémák, szerepelvárások és pszichikai klisék dominálják.

KM

Témánkat funkcionális aspektusból közelítjük meg. Így nem hangsúlyos, hogy egyes különbségeket biológiai vagy bioszocializációs szerepklikés⁸ okozzák, és azok empirikus kutatással mennyiben igazolódnak. A különbségeket *tapasztalati valóságként* fogadjuk el, és nem genetikájukat kutatjuk. A lelkigondozás általunk követett funkcionális értelmezésénél abból indulunk ki, hogy valami megváltozik, „újja születik”, ha azt másként tudjuk kezelni. A változás nem annak megváltoztatásától függ, amit kiváltó oknak vélünk felismerni. A lelkigondozásban is tükör által homályosan látjuk „az” okokat...

HG

A gendermedicinából a nők és a férfiak egyaránt profitálnak

A különbség medicinális összefüggésben is jelentős. Ezért alakult ki a gendermedicina. Ez nem a klasszikus nőgyógyászatot vagy a férfiakat ellátó urológiát jelenti, hanem azt, hogy az orvoslás számára a nemi hovatartozás minden más vonatkozásban is releváns kell, hogy legyen.

Először szakmai körökben talált visszhangra, amikor 1980-ban az Egészségügyi Világszervezet (WHO) nyomatékosan ajánlotta egy nemek szerint specifikus egészségügyi ellátás kiépítését. Svédországban, az USA-ban és Bécsben alakultak meg ehhez az első egyetemi tanszékek. Berlin később csatlakozott. Harmincöt évvel később indult meg a zürichi egyetemen az a kardiológiai gender tanszék, amely annak kutatására specializálódott, hogy miért és mennyiben mások a nőknél a szívbetegségek egyes megjelenési formái, mint a férfiaknál. Közérthető szakkönyvek jelentek meg.⁹ Ennek már jelentős visszhangja lett, a közvélemény is kezdte felismerni, hogy a női és férfi paciens *két* külön beteg. A szomatikus orvoslás és a pszichoterápia elméletében és gyakorlatában új orientáció indult meg.

⁸ SAUERBREY, Julia (2012): *Geschlechterunterschiede in Kooperation und Wettbewerb. Gemeinsam und gegeneinander: Geschlecht, Gene und Gesellschaft*. München, AVM – Akademische Verlagsgemeinschaft. 12kk.

⁹ VOSS, Angelika (2007): *Frauen sind anders krank als Männer: Plädoyer für eine geschlechtsspezifische Medizin*. Irisina; egy évvel később jelent meg németül Glezerman, Marek, *Frauen sind anders krank. Männer auch: Warum wir eine geschlechtsspezifische Medizin brauchen*. Mosaik, 2018, a terület vezető kutatójának fő műve angolul: *Gender Medicine*. Overlook New York, NY 2016.

Kezdjük az újjal. Megjegyzendő, hogy ez a – valószínűleg hatalmas következményekhez vezető – új szakmai perspektívabővülés akkor következik be, amikor például Németországban ma az orvosok majdnem 60%-a nő.¹⁰

Néhány utalás arra, hogy a szomatikus medicina hol látja az utóbbi 30 év felismerései alapján szükségesnek a differenciált diagnózisalkotást és terápiát. A gyógyszeripar csak 1990 után (!) kezdte felismerni, hogy preparátumai másként hatnak a nőkre, mint a férfiakra. És hogy ennek hatása van a dózisokra. Hasonlóan „váratlan új felismerés”, hogy a szívinfarktus szimptomái nemeként jelentősen különbözhetnek. Nőknél általában jóval később diagnosztizálódnak!

KM

A pszichiátria nőket sokkal gyorsabban kezel depresszívként, mint férfiakat. Ez egyben példa arra is, hogy a *gendermedicina*, bár elsősorban az orvoslásnak a nőkkal szembeni mulasztásaira irányítja a figyelmet, *mindkét nem* előnyére van. Férfiaknál sokkal ritkábban diagnosztizálnak depressziót, mint nőknél. Következésképpen: német becslések szerint a férfi öngyilkosságok háromnegyede fel nem ismert depresszió alapszik. Őket depresszió helyett „agresszivitással” vagy „általános elégedetlenséggel” kezelték.

A pszichoterápia, a nők és a férfiak

A lelkigondozás gyakorlata a pszichoterápiák metodikáján orientálódik. Ezért témánk összefüggésében fontos, hogy egy pillantást vessünk arra is, hogy munkájukban hogyan látják ott ma a nemek jelentőségét. A következőkben néhány olyan szempontot sorolunk fel, melyeknél a különbségeket ma különösen feltűnőnek tartják¹¹ – természetes, hogy ezekét a lelkigondozás sem ignorálhatja.

Nem új felismerés, hogy a nők általában saját elhatározásból fordulnak pszichoterapeutákhoz, míg a férfiakat általában küldik. Ez a kezelés iránti szubjektív motiváció összefüggésében olyan döntő különbség, amelynek hatása lesz a kapcsolat alakulására.

¹⁰ 1970-ben 20% volt. Bundes Ärztekammer, 2020 decemberi adatai szerint – 2020-Statistik.pdf (bundesärztekammer.de). A további érzékeltető példák forrása a Német Orvosi Kamara alelnöknőjének interjúja: Frauen sind anders krank: Die Medizin ist auf Männer fixiert - n-tv.de (letöltés dátuma: 2023.8.6.).

¹¹ Részletesen pl.: BÜHRING, Petra (2022): Gender und Psychotherapie: Blinde Spots sichtbar machen, In: *Deutsches Ärzteblatt PP* 12/2022.

Ami a diagnosztizálást illeti, a kutatások szerint az orvos a vele azonos nemű pacienseket általában enyhébb diagnózissal látja el, mint ugyanolyan tüneteket produkáló ellenkező nemű pacienseiket. Talán tudattalanul önmagát látja pacienseiben, s ez „tartja távol” a pontosabb (rosszabb) diagnózis felállításától? Ennek hatása ambivalens: egyrészt motiválhatja a klienst a változásra. Másrészt nehezebben lesz így felismerhető egy tünet(csoport) súlyossága. Elgondolkodtató ugyanakkor, hogy akkor a legeredményesebbek a terápiák, ha a segítő és a kliens ugyanahhoz a nemhez tartozik. Ennek egyre aktuálisabb jelentősége lesz a lelkigondozással kapcsolatban is abból a szempontból, hogy egyre több a gyülekezetekben a lelkész, s az aktív, lelkigondozást igénybe vevő gyülekezeti tagok nagy többsége szintén nő. Kérdés, hogy a lelkészöket (ugyanígy férfi kollegáikat is) hogyan készítik fel az egyetemen a másik nemmel való lelkigondozói kapcsolat megteremtésére.

HG

Néhány jellegzetesség

- A nők a pszichoterapeutában általában intenzívebben érzékelik erotikusan is a segítő másik nemhez tartozását, mint fordítva. Ugyancsak a lelkigondozói képzés felelőssége, hogy ezt a lelkigondozó *lelkész* pszichodinamikailag ne elfojtsa, hanem kompetensen kezelni tudja.
- A férfi kliens és terapeuta kapcsolatában pedig gyakrabban dominálhatnak agresszív-konkuráló érzelmi áttételek, mint a nőknél.
- A női terapeutával szemben a férfi kliensek szignifikánsan hajlamosabbak a közelség-távolságot meghatározó preödipális anyai kapcsolati formára és fordítva.

Ez a néhány megállapítás olyasmire utal, ami a józanul gondolkodók számára igen természetes összefüggés. Annál meglepőbb, hogy a felmérések szerint a pszichoterápiás képzések során a nemi hovatartozással kapcsolatos kérdések nem kapnak helyet ma sem, és a lelkigondozói képzésekben sem jelenik meg. Ennek a prudériának messze múltba nyúló, de ma is életerős gyökerei feltételezhetőek.

A prudéria a szellemiségünket meghatározó, kultúrtörténetileg kialakult szexuális etika egyik formájával függhet össze. Nemcsak a keresztény, hanem az iszlám és részben a zsidó hagyományokra is jellemző. Az ókori patriarchális társadalmakban, így az ószövetségi korban is, a törzsi közösségek szabályai uralkodtak. Mindent, ami szexuális jellegű volt, tabusítottak. Így akarták védeni, biztosítani a kor számára ökonomiailag igen fontos, az örökösödést meghatározó genetikai eredet igazolhatóságát, „egyértelműségét”.

KM

A modern pszichoterápiát, lelkipozítást a „nemtelenség” jellemzi. Ezáltal sokban adósa marad a hozzá fordulóknak. Annál meglepőbb egy már egyáltalán nem utópisztikus prognózis: a mesterséges intelligenciával végzett pszichoterápiában reálisabb, természetesebb helyet kap a nemek közötti különbség. Feltétele ennek a megfelelő algoritmus lesz. Következésképpen pedig az lehet, hogy a terápiák és a lelkipozítás jelentős *kvalitatív* konkurenciát kapnak.

A lelkipozítói gyakorlat és a segítség női és férfi mintázatai

HG

Mit jelent, milyen következményekkel jár a lelkipozítói gyakorlatban a férfivá és nővé teremtettség? Mennyiben tud egy férfi vagy egy nő a másik nemhez tartozóknak is megfelelni – nemének (*tudatalatti*) határain túllépni?

KM

Az első, általános kérdés az lehetne, *hogyan viszonyulhat a lelkipozító/nő a nemek közötti különbséghez?* Három reakciótypust érdemes megkülönböztetni:

1. Úgy tehet, mintha nem létezne különbség. A válaszok, reakciók „nemtelenek”. Pl.: „Sokszor úgy érzem, már nem is vagyok nő a férjem szemében.”

Férfi lelkipozító: „Az ember ilyenkor nagyon el tud bizonytalanodni.”

Női lelkipozító: „Csalódottságot, elkeseredettséget érzek a hangodban.”

2. Úgy tesz, mintha a másik nemhez tartozna: „Tudja, *tiszteletes úr*, néha nagyon félek, jó anya leszek-e?”

Férfi lelkipozító: „*Teljesen* meg tudom érteni, asszonyom...!”

Nem igaz. A saját tapasztalata legfeljebb „apai”, de biztosan nem „anyai”, annak pszicho-szomatikus-spirituális komplexitásában.

3. Úgy tesz, mintha *csak* a saját neme létezne: „néha nagyon nehéz három kamaszfiú apjának lenni, tudja tiszteletes asszony?!?”

Lelkésznő: „Mi, nők, ilyenkor azt csináljuk...” (Ugyanakkor ez utóbbi mégis adekvát reakció lehet annyiban, hogy a lelkésznő a saját női pozíciójából arról beszél, amit ő mint nő tenne.)

Ez nem azt jelenti, hogy a lelkgondozónőnek férfi attitűdöt kellene felvennie, és a férfinak egy nőit. A genderszemlélet éppen azt jelenti, hogy ki-ki maga lehessen. Hogy attribútumaikat megtarthassák akkor is, ha „gyakorlati szempontból” a segítő számára lehet, hogy egyszerűbb lenne az interaktív kommunikáció akkor, ha a másik az ajtó előtt hagyná nemspecifikus sajátosságait...

HG

Említettük a *diagnosztizálásra vonatkozó felmérési eredményeket*. A lelkgondozásban ez a nem pszichiátriai értelemben vett diagnosztizálásként jelenhet meg:

„Lelkész úr, rettenetesen aggódom, hogy a férjemen akkora teher van a munkahelyén, hogy összeroppan...”

Lelkgondozó: „Asszonyom, ahogy én a maga párját ismerem, olyan erős férfi, biztosan meg fog birkózni ezzel a problémával is...”

A lelkgondozó itt nem az asszony érzelmeivel foglalkozik, hanem férfi diagnózist állít fel egy férfiről.

Ennek mélyebb oka is van. A mindennapi életből is általánosan ismert jelenség, hogy a nőknél az érzelmek *érzékelése és kifejezése* intenzívebb és differenciáltabb, mint a férfiaknál. Például mimikájukkal jobban fejeznek ki örömet, szerelmet, szégyent, szomorúságot és stresszt¹² Ennek megfelelően *gyorsabban is ismerik fel mások mimikája mögött annak érzelmeit*. Ez egyrészt alaposabb betekintést jelent a másik érzelmvilágába, ami egy segítő kapcsolatban fontos. Másrészt, ha ezzel egy elbizonytalanodott (vagy bizonytalanságát „öntudattúltengéssel” kompenzáló) férfit konfrontálnak, az a kapcsolatot megzavarhatja:

„Kovács úr, az arcára van írva, mennyire elbizonytalanítja, hogy...”

„Tiszteletes asszony, nem bizonytalan vagyok, itt tényekről van szó, nem *tudom*, mit tegyek...”

Természetes, spontán elvárás, hogy a másik nem hasonló intenzitással vagy tartózkodással kezelje az érzelmeket, mint magunk. A férfi segítő kapcsolatát a (természetesen élénk) női érzelmnyilvánítás éppúgy irritálhatja, mint a női segítőt a férfiak visszafogottsága. Ami a saját nem szerint természetes színt, az a másikat elidegenítheti a kapcsolatban.

¹² Niedenthal, P. M. – Kruth-Gruber, S. – Ric, F. (2006): Psychology and Emotion, In: *Principles of Social Psychology* (series). New York, Psychology Press.

Az *agresszió*¹³ gyakori témája a lelkigondozói beszélgetéseknek. Az, hogy a két nem agressziókezelése különböző, szintén közismert. Egy segítőkapsolat alakulásában fontos szerepe van annak, hogy – általánosítva – a férfiak sokkal később ismerik fel a nők rejtett agresszivitását, mint fordítva. Ez a megértettség-megnemértettség érzését, tudatát alakítja a nőkben.

A *verbális kifejezés* nemek szerint jelentősen különböző. A férfiak naponta átlagosan 7 000 verbális vagy nonverbális jelet adnak, a nők 20 000-et. Egy lelkigondozói beszélgetésnél ezért egyikük zárkózott szófukarnak, másikuk pedig mindent agyonbeszélőnek tűnhet. A különbséget a lelkigondozó tudatosan racionalizálhatja. Az ilyen banalitások a segítő gyakorlatra erős hatással lehetnek. De a ráció mellett a (tudat alatti) emóció is szót kér és (elő)ítélkezik. Csak egy beszélgetés kiértékelésénél tűnik majd ki, hogy a türelmet ajánló ráció és a segítő tudatalattijának türelmetlensége egy párhuzamos „magánbeszélgetést” folytatott egymással.

KM

A segítő pozíció meghatározása egy segítői kapcsolatban

Az esetmegbeszélések egyik formális lehetősége felrajzoltatni az esethezóval annak a családnak a genogramját, amellyel dolgozik. A következő lépés az, hogy rajzolja bele magát ebbe a képbe oda, ahonnan állva segíteni akar, ahogyan magát „látja” az esettel kapcsolatban. Utána valaki a másik nemből adja meg, ő hol látja a pozícióját. Legtöbbször máshova pozicionálja magát a női és máshova a férfi segítő – vélhetően tipikus mintázatokat is felfedezhetnénk kellő számú ilyen esetrajz elemzése során. Nincs „helyes és helytelen” pozíció, de tisztában kell lenni azzal, hogy a nemem is meghatározza azt, hogy „hol állok”. És ez csak egy lehetséges álláspont, más máshonnan közelítene. Ezért ad sokkal nagyobb cselekvési lehetőséget – intermedialis teret – a kettős esetvezetés, a páros lelkigondozói felállás.

Megérteni – ráérezni?

Szintén az esetfeldolgozásokhoz kapcsolódik a Virginia Satír-féle szobrozás módszere, amelynek ismertetésétől most eltekintünk. Röviden: az esetben érintett valamennyi szereplő élő szobrokat formáz, testtartásukkal, egymáshoz viszonyított pozíciójukkal

¹³ CHRISLER, Joan C. – MCCREARY, Donald R. (2010): *Handbook of Gender Research in Psychology*. New York, Springer Science+Business Media.

fejezik ki önmagukat és a kapcsolati viszonyokat. Igen „beszédes”, szavak nélküli módszer ez. Ha az esetfeldolgozás során, amikor a szobrokat mozgatjuk, helyzetüket változtatgatjuk, a férfi résztvevők tipikusan megérteni akarják a módszert, logikát keresnek az eljárásban, és jól követhető lépéseket akarnak felfedezni, amelyek segítségével később ők maguk tudnak e módszerrel dolgozni. A nők tipikusan mindezek mellőzésével ráérezni próbálnak a megjelenített/megszobrozott viszonyokra, folyamatokra és lehetséges következő lépésekre. Hasonlóképpen dolgoznak maguk az esetfeldolgozást vezető csoportvezetők is.

Részekre tagolni – az egészet látni

Az imént ismertetett némiképp eltérő megközelítés magában rejt egy másik, szintén sztereotipikus különbséget is. A szobrozás módszerének elsajátítására való törekvés során a férfiak tipikusan elhatárolni akarnak egyes fázisokat, elemeket, míg a nők ezt a megközelítést általában nem értik. Ők sokkal inkább rátekinteni akarnak az egészre, mintegy távolról szemlélni a teljes képet. Ez analógiát mutat a férfi és a nő eltérő érzékelési, információfeldolgozási és gondolkodási képességével: az egyik különböző témákat viszonylag jól elkülönülten, mintegy „dobozolva” (Mark Gungor) tárol a tudatában, ellenben a másik nem számára szinte minden mindennel összefügg, egy szétválaszthatatlan egészet képez. De lehet, hogy ebben az értelemben is több az egész, mint a részek összege?

Ehhez kapcsolódik az a megfigyelésünk, hogy amikor együtt végzünk, vezetünk lelkipozíói beszélgetést, Gábor inkább a konkrét cselekvésre fekteti a hangsúlyt, praktikus, míg én inkább szeretek beleérezni a lelkipozíó helyzetébe, és távolabbról nézve az összképet próbálni meglátni.

HG

Kooperáció, konkurencia, konfliktus

A *kooperáció* gyakori, nem mindig könnyű eleme a családokkal folytatott lelkipozíóknak. Mindennapi összefüggésben például a háztartáson belüli segítség elmaradásához vagy megkapásának nehézségeihez kapcsolódik.

A háziasszony, dolgozó nő panaszkodik: „Már megint az történt velem, hogy – jóhiszemű, amilyen vagyok, annyira jó érzés lett volna, ha a férjem észreveszi, hogy be kellene vásárolni... Persze nem csinálta... amikor meg szóltam, azt mondta, hogy hát annyi ennivaló van otthon...”

Vajon egy férfi lelkigondozó ennél a mintánál tisztában van azzal, hogy a női kooperáció dinamikája ellentéte a férfiénak?

Nem igaz, hogy a nők szignifikánsan kooperatívabbak lennének a férfiaknál.¹⁴ De kooperációs motivációjukban különböznek: amíg a nők emocionális szempontok szerint döntenek el, hogy kivel kooperálnak, addig a férfiak haszonelvűségi alapon döntenek. Elsősorban azt mérlegelik, hoz-e a kooperáció státusznyereséget vagy valamilyen más előnyt számukra. Ez esetünkre vonatkoztatva azt jelenti, a lelkigondozó jó lett volna, ha ezt az összefüggést elmondja az asszonynak azzal, hogy:

„Ha megsúgta volna a férjének, hogy ha magának ezzel örömet akar szerezni, akkor ne azt nézze, mi van a kamrában...”

A veszély: egy lelkigondozó *férfi* helyénvalónak találhatja, hogy csak akkor kell bevásárolni, ha üres a jégszekrény, és nyíltan vagy burkoltan a férfi oldaláról közelítve korrigálni igyekszik az asszony érzését.

A *konkurencia* munkahelyi nehézségekről szóló beszélgetéseknél gyakran téma. A férfi lelkigondozót meglepheti, hogy egy asszony „olyan nagy dolgot csinál egy semmiségből”. Ha kolleganője ülne a helyén, nem lepődne meg. Miért? A férfi szakmai kompetenciájához tartozik, hogy tudja: a nők számára a konkurencia mást jelent, mint neki. Általánosítva: a konkuráló férfiak azt akarják tisztázni, „ki az erősebb” valamiben. Jelenleg. *Célorientáltság jellemző: bármilyen eszköz bevetésével el akarják érni érdekeiket.* A férfiakat motiválja a versengés, a nőknek pedig *egzisztenciális érzelmi* jelentősége van, függetlenül az ilyen reális veszélyeztetettségétől. *Sikertelenségorientáció* jellemző: a női konkurencia a másik ellehetetlenítésére, megsemmisítésére törekszik, *ellenfelük sikerét akarják minden eszközzel megakadályozni.* A munkahelyi konkurenciában alul maradt nő általában kilép állásából. Gyakran azért, mert a „vesztést” a közössége kiközösíti.

A *konfliktus* kezelésének eltérő természete is fontos szempont, nemcsak a professzionális kapcsolatok terén. Közismert, hogy a nők a konfliktusok során sokkal jobban és teljesebben bevonódnak, azaz a fókusz nem marad a konfliktus tulajdonképpeni tárgyánál, hanem egész személyükre vonatkoztatják azt. Ennek megfelelően akár a

¹⁴ SAUERBREY (2012), 61kk.; VAN VUGT, Mark (2003): Gender Differences in Cooperation and Competition: The Male-Warrior Hypothesis, In: *Psychological Science*. 18. 1(S). 19–23.

győzelem, akár a vereség az egész személyüket emeli fel vagy sújtja le. Számukra a nyílt konfliktus ezért egzisztenciális fenyegetettséget jelent. Ez esetben is jellemzőbb, hogy az adott közösségből való kizárást fenyegetéseként élik meg. A férfiak általában ennél sokkal tárgyilagosabban kezelik, figyelmük fókuszja jobban megmarad a konfliktus tárgyánál. Számukra a *periodikus hierarchikus harcok az élet természetes velejárói; a konfliktusok gyakran nyílt harcok a formális szerepek meghatározásáért, a vereség pedig átmeneti állapot, amely (új harccal) megváltoztatható.*

Összességében elmondható tehát, hogy a konkurenciát és a konfliktust a nők érzelmi és kapcsolati keretekbe helyezik, és az egész személyre vonatkoztatják (a magukéra vagy a másikéra), a férfiak pedig ettől eltérően, még erősebben céljaik, érdekeik elérésére, saját pozíciójuk erősítésére koncentrálnak, illetve sokkal inkább megváltoztatható állapotként értékelik. Ha nők és férfiak konkurálnak egymással, vagy kerülnek konfliktusba, a nők általában lelkiismeretfurdalás nélkül törekszenek a férfi „megsemmisítésére”, s ezt a beállítódást támogatja a férfiak társadalmilag privilegizált szerepe. Megfordítva: a férfiak hajlamosak inkább óvatosabban bánni női ellenfeikkel, éppen azok társadalmilag hátrányosabb nemi szerepe okán.

Várhatnánk, hogy *etikai kérdésekben* kevesebb diszkrepanciával találkozunk? A lelkipáter beszéletek szintjén, amikor nem tényekről kell bizonyos normáknak megfelelő kijelentéseket tenni, hanem mindig emberközi és/vagy transzcendens kapcsolatok kerülnek középpontba, szintén mély gyökerű különbségekkel kell tudnunk bánni. Etikai kérdésekben a nők ösztönösen inkább az ún. *gondoskodási etikát*¹⁵ követik. Nem azonnal ítélnék el, hanem inkább „adnak még egy esélyt” annak, aki valamit elkövetett, amit nem kellett volna. Feltehetően a gondoskodó anyai-női ösztön jelenik itt meg. A férfiak inkább a „törvény és rend” szerint tájékozódnak, a helyes és büntetés kategóriákban. Ez – itt is inkább tudatalatti, ösztönszinten – megnehezíti a ráérezni tudást arra, ahogyan a másik nemhez tartozó kliens egy olyan problémát kezel, amelynek etikai vonatkozása van.

¹⁵ Carol Gilligan 1982-ben Lawrence Kohlberggel (akinek asszisztense volt) dolgozta ki a férfi és női erkölcs különböző fejlődés által meghatározott kettős elméletét (*law and order*, ill. *care ethics*). Kritikai ismertetés: JAFFEE, Sara, HYDE, Janet Shibley (2000): Gender Differences in Moral Orientation: A Meta-analysis, In: *Psychological Bulletin*. 126. 5(S). 703–726.

*

Ajánlások a (lelkigondozói) gyakorlat számára, lelkigondozóknak

Zárásként néhány ajánlást fogalmazunk meg a lelkigondozói gyakorlat számára, nemcsak lelkigondozóknak.

1. Aranyszabály:
Mindig jó, ha a lelkigondozó/-nő kimondja a nemi különbségeket érintő témáknál, hogy „én erről csak férfiként/nőként tudok valamit mondani...”
Vagy:
„én férfiként csak azt mondhatom, mit gondol egy férfi erről – egy nő biztos még mást is mondana...”
A „még” arra utal, hogy *továbbit* is mondana, nem azt, hogy „helyesebbet”. *A női és a férfi szempont együtt az emberi...*
2. Mindig kimondani, hogy ki beszél – a lelkigondozó is férfi vagy nő, és nemének megfelelően reagál.
3. Játék: a lelkigondozó maga mellé ültet jobbjára és baljára két embert, megszemélyesítve az ő animusát és animáját. Egy adott helyzetre reagálva, kérdezze meg, mit mond a benne élő animus, és mit az anima.
4. Egy valós konzultáció, beszélgetés közben is meg lehet kérdezni, akár hangosan is: „mit szólna most ehhez a kolléganőm/kollégám?”
5. Rákérdezni, hogy pártatlan vagyok-e – bevallani, hogy nem tudok az lenni.

*

A jobb áttekintéshez a nemek közötti tapasztalati különbségek főbb jellemzőit¹⁶ a szociobiológia¹⁷ felismerései szerint táblázatosan foglaljuk össze.

¹⁶ Evatt, C. (2003): *Männer sind vom Mars, Frauen von der Venus*. Zürich, Piper-Vlg. nyomán.

¹⁷ Az evolúció és genetikai diszpozíció alapján magatartásformákat magyarázó tudományág. WILSON, E. O. (1975): *Sociobiology: The New Synthesis*. Belknap Press of Harvard U Press.

FÉRFI	NŐ
ÉRZÉKELÉS	
Érzékelőképesség ősmintája (filogenetikai determináció):	
a vadász = hosszú távra előre irányuló érzékelés (ami „az orra előtt” van, kevésbé érzékelt/fontos)	a „fészekre”, a gyerekekre felügyelő nő = közvetlen környezetre irányuló érzékelés
Látás, észlelés	
szűkebb (= fókuszált) a perifériás látóképesség (nem látja meg a fiókban, amit keres) - Egy 50 fős teremben a férfi először a terem struktúrájára (kijáratokra) koncentrálna, először a „barátokat”, aztán az „ellenségeket” veszi észre. - Érzékenysége: alig érzékeli a másik hangulati rezdüléseit.	A perifériás látóképesség 180°-ig is terjedhet: - egy pillantással megtalálja (a fiókban), amit keres... Egy 50 fős teremben a nő ~ 10 perc alatt felismeri a jelenlévők közötti kapcsolatokat. - Érzékenysége: intenzíven érzékeli a másik hangulati rezdüléseit („női intuíció”).
Hallás	
kevésbé kifinomult	kifinomultabb, élesebb („ilyen hangon [= hangszínnel] ne beszélj velem!”)
Bőrérzékenység	
érzékletlenebb	A női bőr 10 x érzékenyebb („Durva vagy!”).
Szaglás	
kevésbé kifinomult	Kifinomultabb, érzékeli, amit a férfi képtelen érzékelni.
AGY, AGYFUNKCIÓK	
Gondolkodás	
Az egyik agyfélteke működik (gondolkodás), a másik (beszéd) ki van kapcsolva (Rodin „Gondolkodója”) – a gondolkodás <i>nem</i> kommunikatív folyamat („előbb gondolkodik, aztán beszél”). - a másiknak „a kész terméket” prezentálja. A férfi <i>ösztönösen</i> „nem tudja” követni a kommunikatív női gondolkodást, mivel zavarja a beszéd a gondolkodásban. A nő <i>ösztönösen</i> „nem tudja” követni a férfigondolkodást, mert zavarja a hallgatás a gondolkodásban. Stresszhelyzetben dominálhat a különböző maskulin/feminin minta.	Egyszerre mindkét félteke működőképes – a gondolkodás kommunikatív folyamat (<i>beszélve gondolkodik</i>). - mások az egész „gondolattermelési folyamatot” nyomon követhetik.
Feladatmegoldó képesség	
A férfi agya „fiókokra osztott”, az agyféltekék között kevesebb kapcsolat van: - egyszerre csak egy dologra irányuló, <i>de</i> intenzív koncentráció (az olvasó férfi „süket”);	Az agyféltekék között 30%-al több kapcsolat van: - az ösztrogén hormon tovább növeli az agyféltekék közötti kapcsolatot - különböző területek együttműködnek

- az információkat jól szét tudja választani („analizál”) és külön-külön elraktározni; - a problémákat könnyebben le tudja zárni önmagában.	- feladatmegoldásnál egyszerre több dologra tudnak koncentrálni - a problémák a „végtelenségig” foglalkoztatják, „járnak a fejében”
Térbeli tájékozódás	
saját agyközpontja van - anélkül olvas térképet, hogy „irányba fordítaná”	nincs saját agyközpontja - nehezebben tájékozódik térképről (a közepes adottságú fiú is jobban, mint a legjobb adottságú lány) ¹⁸
Problémák kezelése	
Problémáit nem mutatja ki (gyengeség kimutatása veszélyes a vadásznál).	Problémáit megbeszéli, <i>begyűjti mások</i> tapasztalatait.
BESZÉD, KOMMUNIKATÍV INTERAKCIÓ	
verbális kommunikáció	
A beszéd a bal féltekéhez kötött, beszédközpont nincs. - a beszédkészség gyengébben fejlett; - egzakta kommunikáció egyetlen folyamatban („ne szakíts félbe!”); - a férfiak naponta átlagosan 7 000 verbális/non-verbális jelet adnak.	mindkét féltekében körülhatárolt beszédközpontok - gyorsabban tanulnak meg beszélni (3 éves lányok szókincse a fiúkénak duplája); - könnyebben tanulnak idegen nyelvet; - ...a nők: 20 000-et.
A beszéd elsődleges funkciója: tájékozódás, definiálás, információszerzés és -adás, érdekek (zsákmány) felosztása (~vadászigények!).	A beszéd elsődleges funkciója: - kapcsolatteremtés, kapcsolatápolás (~fészekgondozás).
non-verbális kommunikáció	
- a férfi számára inkább „pózörködés”, amitől tartózkodik; - ha másokra figyel, a tartalomra („a logikára”) koncentrálnak.	- egy nő, ha másokra reagál, 10 másodperc alatt 6 különböző arckifejezést is tud mutatni; - ha másokra figyel, akkor elsősorban a nonverbális jeleket érzékeli.
Kifejezés mód	
Alaptípus: <i>konkrét</i> , direkt kifejezési forma: - ha a férfiak nem <i>dekódolják</i> a kijelentéseket, („készpénznek veszik”), félreértés születik (nem értik, miért sérthették meg egymást a nők, hiszen „semmit sem mondtak!”);	Alaptípus: <i>kódolt</i> kifejezési forma: utalások, megsejtetés: - a kódrendszer valóságos tartalmát a <i>nők egymás között</i> tökéletesen értik; - a kifejezés mód inkább <i>emocionális</i> , a <i>hatásra</i> (nem egzakta információra) koncentrálnak;

¹⁸ 10 000 gyereken végzett vizsgálat alapján.

<p>- a férfi szó szerint értelmezi az emocionális kódot, és nem tudja, <i>pontosan</i> mi rejlik az emocionális kifejezés mögött. Pl.: rossz (nem dekódolt) válasz: „Ugyan már, ki fogod bírni!”</p>	<p>- „Ha ma este valakin ugyanazt a ruhát látom, ami rajtam van, belehalok..!” (a nő számára ez szarkazmus, vagy a megnemértettség bizonyítéka, mert ő nem is akart volna <i>igazán</i> meghalni).</p>
Kapcsolatirányítás	
<p>- A férfi kapcsolatteremtési mintája (~vadász): „pontosan tájékozatlak arról, ami fontos” – mert fontos vagy nekem.</p> <p>- A férfiaknak átlag 9 percre van szükségük, amíg felfogják, hogy a hallgatás most büntetés.</p> <p>- A másik nem megnyerése: mély basszus (ami magas tesztoszteronszintre utal, kívánatosnak nyilvánítja a nőt).</p>	<p>- Egyszerre <i>több témáról</i> úgy tudnak beszélni, hogy nem vesznek el a fonalat – így fejezi ki, hogy „fontos vagy”, „kapcsolatot teremtek”, „szeretlek”</p> <p>- a női hallgatás = a másik megbüntetése.</p> <p>- A másik nem megnyerése: magas, csilingelő hangvétellel (a magas hangok magas ösztrogénszintre utalnak, ami kívánatosabb teszi a nőt + kislányos hanglejtésre, ami védelmi ösztönt vált ki a férfiban).</p>
Érzelmek	
<p>- Az érzelmi központ a jobb féltekében lokalizált, más agyfunkcióktól független (ha egy férfi dühös, akkor <i>csak</i> dühös...).</p> <p>- Érzelmi tartalmú témákra <i>racionálisan reagál</i> (ezek nem érintik olyan mélyen, mint a nőket).</p> <p>- Egy férfi inkább akkor veszi észre mások érzelmeit, ha azok már láthatókká váltak (sírás, tettelegesség).</p> <p>- A férfi számára a női érzelem megjelenése = kihívás, megoldandó feladat; ha nem tudja megoldani, akkor az vereség. Ilyenkor gyakori a dühös reakció (tkp. az önmagával szembeni düh kivetítése történik): „Hagyd már végre abba a szipogást!”</p>	<p>- Egyidejűleg más agyterritóriumok is tudnak működni (egy nő egyszerre tud sírni és kerekett cserélni az országút szélén).</p> <p>- Érzelmi <i>tartalmú</i> témákra <i>érzelmileg reagál</i> (ha ettől magát óvni akarja: megtagadja a reagálást).</p> <p>- A nő <i>megérzi</i> a másikban jelentkező érzelmeket (ezt várja a férfitől is, mintha az is nő lenne...).</p> <p>- Az érzelmek kimutatása a nőknél a kommunikáció egyik alapformája.</p>
NORMARENDSZER (archaikus determináció alapján)	
<p>A 80-as évek végi felmérés szerint a férfiak 70%-a számára a munka (~vadász) a legfontosabb.</p>	<p>...a nők 70-80%-a számára a család</p>
SZERELEM, PÁRKAPCSOLAT, SZEKUALITÁS	
<ul style="list-style-type: none"> - Szerelem: 3–5 hónapig tartó dopamin-, feniletamin-, szerotonin-, adrenalinkiválasztás. - Párkapcsolat: funkcionális és érzelmi szövetség. 	

<p>- A differenciált agyfunkciók miatt az érzelem/szerelem és a szexualitás egymástól függetlenül léteznek. - Szexuális igényük erősebb (filogenetikai diszpozíció: minél több utód nemzése). - Párkapcsolatában az őt ellátó-gondozó anyja és házvetőnő hübriszére vágyik (hazatérő vadász).</p>	<p>- Az agyféltekék közötti kapcsolat miatt az érzelem–szerelem–szexualitás–szövetség csak együttthatóan lép fel. - A nő igénye a „szerelem”. Szexuális igényük alacsonyabb (filogenetikai diszpozíció: a gyermekfelneveléshez kevesebb szexualitásra van szükség). - Párkapcsolatában mind a négyre egyaránt vágyik.</p>
KÖVETKEZTETÉSEK	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ a különbözőségek természeti adottságok és nem jellemhibák; ➤ ha egy párnak sikerül ezeket vállalnia és nem azok megváltoztatására törekedni, akkor a különbségek egymást kiegészítő olyan előnyökké és gazdagodássá válnak, amire egymagában egyik nem sem lenne képes. 	

Felhasznált irodalom:

- BREUER, Franz – REICHERTZ, Jo (2001): Wissenschafts-Kriterien: Eine Moderation, In: *Forum: Qualitative Sozialforschung* 2001/3.
- BUNDES Ärztekammer. Frauen sind anders krank: Die Medizin ist auf Männer fixiert - n-tv.de (letöltés dátuma: 2023.8.6.).
- BUNDES Ärztekammer statistikája. 2020-Statistik.pdf (bundesarztekkammer.de) (letöltés dátuma: 2023.9.9.).
- BÜHRING, Petra (2022): Gender und Psychotherapie: Blinde Spots sichtbar machen, In: *Deutsches Ärzteblatt PP* 12/2022.
- CHRISLER, Joan C. – MCCREARY, Donald R. (2010): *Handbook of Gender Research in Psychology*. New York, Springer Science+Business Media.
- EVATT, Cris (2003): *Männer sind vom Mars, Frauen von der Venus*. Zürich, Piper-Vlg.
- FRANCK, Norbert (2017): *Handbuch Wissenschaftliches Arbeiten*. Paderborn, Schöningh.
- GLEZERMAN, Marek (2018): *Frauen sind anders krank. Männer auch: Warum wir eine geschlechtsspezifische Medizin brauchen*. Berlin, Mosaik.
- JAFFEE, Sara – SHIBLEY, Janet (2000): Gender Differences in Moral Orientation: A Meta-analysis, In: *Psychological Bulletin*. 126. 5(S). 703–726.

- MAO, Jiuxing (2011): *Sinnliche Subjektivität bei Kant. Eine Studie vor dem Hintergrund der Phänomenologie Husserls*. Heidelberg, J.B. Metzgers.
- MITSCHERLICH, Alexander (1963): *Auf dem Weg zur vaterlosen Gesellschaft*. München, R. Piper & Co Verlag.
- NIEDENTHAL, Paula et al. (2006): Psychology and Emotion, In: *Principles of Social Psychology* (series). New York, Psychology Press.
- SAUERBREY, Julia (2012): *Geschlechterunterschiede in Kooperation und Wettbewerb. Gemeinsam und gegeneinander: Geschlecht, Gene und Gesellschaft*. München, Akademische Verlagsgemeinschaft.
- STOLLBERG, Dietrich (1992): Ein Mann ist keine Frau. Zur Infragestellung der männlichen Identität in einer sexistischen Gesellschaft, In: *Wege zum Menschen*. 44. 8(S). 484–491.
- STUDIENZENTRUM der EKD für Genderfragen in Kirche und Theologie adatai, *Simone_Mantei_Vortrag_zur_Praesentation_der_Handreicherung.pdf* (geschlechtergerechtigkeit-nordkirche.de) (letöltés dátuma: 2023.8.8.).
- VAN VUGT, Mark (2006): Gender Differences in Cooperation and Competition: The Male-Warrior Hypothesis, In: *Psychological Science*. 18. 1(S). 19–23.
- VOSS, Angelika (2007): *Frauen sind anders krank als Männer: Plädoyer für eine geschlechtsspezifische Medizin*. Irisina Verlag.
- WILSON, E. O. (1975). *Sociobiology: The New Synthesis*. Belknap Press of Harvard U Press.